

ELS MOLTS CAMINS DE LA POLÍTICA

CHICO WHITAKER

São Paulo

A la campanya de la Fraternitat de 1996, de la Conferència dels Bisbes del Brasil, sobre Fraternitat i Política, el Cardenal Arns, de São Paulo, deia: "La pitjor forma de fer política és no fer política". Era la seva resposta a qui qüestionava l'Església sobre aquesta "intromissió" en un terreny que no seria el seu, per considerar que "religió i política no es barregen".

El seu raonament era directe: en una societat injusta, el fet de no participar de la política és deixar que les coses quedin com estan. És a dir: a la pràctica, pendre el partit de qui desitja que la injustícia continuï.

La meua generació de joves militants cristians, als anys 50, ja escoltava el teòleg francès L. J. Lebreton quan deia que l'omissió, davant la misèria i l'opressió, és el pecat més greu, l'ofensa més dura que podem fer a Déu-amor.

És cert que entrar en política espanta. El "món de la política" sembla que estigui reservat a professionals d'aquesta activitat. A més a més, el que veiem avui en aquest "món" és interès personal, arribismes, vanitats, corrupció. Encara que hi hagi molta bona gent allà dins, la impressió que ens queda és que cap polític està realment preocupat pel que s'ha de fer per tal de millorar les coses. Com si pensessin tan sols en ells mateixos, o pensessin fer negocis tot aprofitant-se del poder que han conquerit.

Però cal que considerem que la política no és una cosa que ha de ser tractada únicament pels polítics. I tampoc només pels partits. Durant molt de temps ens han transmès idees equivocades sobre tot plegat. Per exemple, la idea que per participar de la política cal ser d'un partit. Això també espanta molta gent, i els allunya de la política, perquè, en la lluita pel poder, sembla que no se salven ni els partits.

Tothom sap que votar és un dret polític bàsic en una democràcia, que ha de ser exercit per tots els ciutadans. Escollir alcaldes, governadors, president de la República, parlamentaris, és més que un dret: és també un deure, atès que hem d'assumir

col·lectivament els nostres destins. I per votar no necessitem estar afiliats a cap partit.

A més, no n'hi ha prou a exercir el dret i el deure de votar. Cal fer un seguiment dels polítics, fiscalitzar-los, fins i tot ajudar aquells que elegim. Farem més eficaçment aquest control si ens organitzem. I és millor organitzar-se fora dels partits, perquè es poden veure les coses més lliurement, i controlar els propis partits, en els quals hi ha igualment enormes distorsions. També estan augmentant les possibilitats de participació en les pròpies decisions del govern –sempre sense necessitat d'entrar en cap partit– com ara per exemple en els diferents tipus de consells de ciutadans que s'estan creant.

Un dels bons resultats d'aquestes trobades ha estat l'augment de l'articulació entre les organitzacions de la societat civil, que poden tenir molta força –per tal de resistir l'ús abusiu del poder, o per tal de fer pressió política, per exemple.

Es pot, per tant, fer política –sense necessàriament entrar en cap partit– tot associant-se als esforços, campanyes, iniciatives nascudes en la societat civil.

Però hi ha molta gent que no vol saber res de política perquè els fa l'efecte que embruta les mans: prendre el poder és una expressió usada per dir que s'ha pres el govern, i d'aquest no sempre en surten netes, les mans. Aquesta és, amb tot, una altra idea de què necessitem deslliurar-nos.

Tothom té alguna mena de poder. Als governs en general i en el món econòmic, aquest es concentra bastant. Però també el tenim a casa, a l'escola, a l'església: per tal de reaccionar, com puguem, però també per manar, quan controlem algun recurs de què altres depenen –diners, béns, coneixements, capacitat d'actuació. El problema sorgeix per la manera amb què fem servir el nostre poder sobre els recursos que controlem.

De fet, aquest poder pot ser usat tant per dominar com per servir. Qui el fa servir per dominar manté la dependència dels que necessiten els recursos que

controla. Com el mossèn que deixa els fidels en la dependència del que ell diu que està bé o malament, en la manera de comportar-se o en la pròpia comprensió de la Bíblia. O com els professors que tan sols transmeten informacions. O com els pares que deixen que els seus fills siguin sempre infantils, sense capacitat de discerniment o de buscar-se la vida. O com els governs que mantenen els pobres submisos a l'espera de la seva ajuda. Qui actua així concentra cada cop més poder, i pot dominar –i explotar i tot– qui depèn d'ells.

Qui fa servir el seu poder per servir fa tot el contrari: ajuda qui depèn d'ell a tornar-se autònom, per tal de buscar-se la vida, a comprendre i saber més coses, a pendre decisions, a fer-se adult, a votar, a protestar quan s'ha fet alguna injustícia, a controlar qui hagi sigut elegit al barri, a la ciutat, al país.

Però l'alumne podrà créixer més que el professor, el fidel serà més independent, els fills podran decidir sols com a adults, el govern es podrà mirar al mirall davant ciutadans informats i exigents. Per això molts tenen por d'exercir el poder-servei. Creuen que perdran el seu poder.

En realitat, però, el poder-servei dóna lloc a l'aparició d'un altre poder, que és molt més gran: el poder conjunt exercit co-responsablement per tothom, amb l'autonomia de cadascú. El poder-dominació queda aïllat. Els seus peus són de fang, i ve un dia que s'ensorra. El poder-conjunt, en canvi, és sòlid i permanent perquè es recolza en el poder compartit per tots.

Aquesta és la mena de poder que ens proposa l'evangeli. Si s'exerceix com a servei en els partits, en els governs, en la política, no embruta pas les mans. Tot el contrari: les il·lumina, obre camins vers la solució dels nostres problemes, i ajunta els esforços i les capacitats de tots els ciutadans.

Considerant les diverses categories de ciutadans que hi ha a Amèrica Llatina, encara hem de caminar molt per arribar al ple exercici del poder-servei.

En primer lloc tenim els mig-ciutadans, o ciutadans per la meitat. Tenen tots els drets però no saben que els tenen. Probablement constitueixen, a l'Amèrica Llatina, la majoria de la població. Exerceixen el poder de què disposen tan sols per sobreviure. Cal tornar-los conscients dels seus drets.

En segon lloc hi ha els ciutadans passius. Saben que tenen drets però esperen passivament que aquests siguin respectats, o que caigui del cel tot allò a què tenen dret. Són també molt nombrosos en el nostre continent. El poder dominant els manté anestesiats per espectacles i il·lusions. Els cal despertar a la necessitat de lluitar pels seus drets, i organitzar-se per tal de sortir de l'aïllament.

En tercer lloc apareixen els ciutadans actius. Són els que s'han adonat de tot plegat i lluiten pels seus drets en associacions de barri, de pares i mestres, en organitzacions de consumidors. Lluiten per la terra, per un salari i una feina decents, per una casa, per una alimentació suficient, per una bona qualitat de vida, per no ser discriminats per les seves diferències, per elegir parlamentaris que facin lleis que assegurin el respecte d'aquests drets. Malauradament, no són prou a l'Amèrica Llatina. Quants dels nostres treballadors estan, per exemple, sindicats? Cal que es tornin cada cop més nombrosos i forts.

La quarta categoria de ciutadans és constituïda per aquells que lluiten pels seus drets però també pels drets dels altres. Els podríem anomenar ciutadans actius i solidaris. Són els que miren de participar més plenament de la política.

Dins els partits lluiten per tal que aquests no estiguin controlats per trepes i corruptes, perquè siguin coherents amb els seus principis, sense aliances espúries, perquè presentin propostes serioses i no promeses vanes a les seves campanyes electorals, i perquè no intentin comprar vots d'electors. Dins i fora dels partits, aquests ciutadans s'associen a mobilitzacions per drets que no es respecten, o perquè es protegeixi el medi ambient, o perquè l'activitat econòmica no porti a l'acumulació de riqueses a les mans d'uns pocs, en comptes d'atendre les necessitats de tothom. O perquè els conflictes es resolguin pel diàleg i no pas per la guerra o per l'opressió.

Els ciutadans actius i solidaris entren en la política a fi de lluitar per un món millor, al mateix temps que busquen transformar-se ells mateixos, interiorment, i ser capaços d'exercir, es trobin on es trobin, tant com sigui possible, el seu poder com un servei.